

MONOGRAFIA

COMUNEI HĂLMĂGEL

JUD. ARAD

ÎNTOCMIT:
ING. ȘERB HORIA

1999

NOTĂ

O monografie presupune unele riscuri, asumate de altfel, în ce privește apetitul pentru exhaustiv. Întreprinderea poartă sigiliul subiectivității de a fi cât mai completă. Echilibrul se impune cu realitatea, realitatea, precizia datelor, mesajul pentru viitor, îmbinate într-un mod unitar, conștiința că etapa actuală pune bazele programului economic ulterior, sunt puncte cardinale într-o monografie.

Subiectivism în formă, obiectivitate în fond. Plus evaluarea (lipsă dovezi) prin deducție dictată din bunul simț. În forma de prezentare a fondului național (de noțiuni) am folosit un limbaj oarecum abstract.

Am încercat să prezint dezvoltarea rurală a comunei Hălmăgel, având certitudinea că efortul individual depus servește la interesul general, comunitar.

Aduc mulțumiri autorităților și instituțiilor administrative locale pentru sprijinul acordat în elaborarea monografiei comunei Hălmăgel.

A. CADRUL ISTORIC

1. AȘEZAREA LOCALITĂȚII

Comuna Hălmăgel este situată în estul comunei Hălmagiu între centrele administrative fiind o distanță de 2 km. Localitatea Hălmăgel o încadrăm în depresiunea Hălmagiului, cunoscută sub denumirea de "Ținutul Hălmagiului" una din "PORȚILE" de pătrundere dinspre câmpie spre Munții Apuseni.

Teritoriul comunei este situat în extremitatea nord-estică a județului Arad având vecinătăți: N – județul Bihor, jud. Albești; E – jud. Hunedoara; S – jud. Hunedoara; V- comuna Hălmagiu. Din punct de vedere administrativ în componența ei intră următoarele sate: Hălmăgel, Lunșoara, Sîrbi, Tîrnăvița și Tohești.

2. Datarea localității.

Comuna Hălmăgel, ca și comunitate umană, este legată de valea Crișului Alb, prin valea Găinii, afluent al Crișului Alb. Prezența omului pe aceste meleaguri este încă din paleolitic. Dovezi arheologice care atestă vechimea așezărilor omenești au fost evidențiate în localități apropiate, Iosășei, Aciuța, situate la 20-25 km vest și Brotuna, Basarabasa la circa 8 km sud.

Viața statornică pe meleagurile arădene în epoca pietrei șlefuite neolitic, 6000-2000 î.Hr., a asigurat o evoluție superioară fiind bazată pe domesticirea animalelor și cultura plantelor la nivel rudimentar. Triburile de păstori s-au separat de restul comunităților primitive în cadrul primei mari diviziuni a muncii.

Aspectul teritoriilor era atunci mult diferit față de cel actual. Pădurile întinse erau întrerupte de poieni și luminișuri. Influența geografiei este evidentă. Denumirea satelor Lunșoara, adică luncă mai mică, acum Luncani, explică determinarea poziției comunităților umane de către mediul înconjurător, vale și pădure. De altfel până în secolul al XVIII-lea ponderea pădurilor va fi foarte mare.

Către sfârșitul epocii neolitice ca urmare a apariției plugului tras de vite și a păstoritului crește rolul bărbatului dând posibilitatea trecerii în plan social de la matriarhat la patriarhat. De la civilizația epocii bronzului tracice (începutul mileniului III) la civilizația fierului trecerea s-a făcut treptat, fără întrerupere în evoluția locală. Apariția uneltelor din fier dezvoltă producția materială prin toporul de fier care ușurează desțelenirea pământului, iar brăzdarul de fier permite o agricultură mai intensivă.

Tracii, agricultori și crescători de vite au ajuns la un înalt grad de civilizație materială și spirituală. Urmare acestei dezvoltări dacii nu au putu fi egalați de nici una din celelalte ramuri tracice.

Societatea dacică a cunoscut un proces de accelerare a dezvoltării sale prin generalizarea uneltelor de fier dintre care: securea și brăzdarul de fier. Ramurile de producție au rămas în continuare agricultura prin adaptarea plugului cu brăzdar de fier, creșterea animalelor (cornute, cai, oi, porci), meșteșugurile, extracția minereurilor. Dovada că vestul Munților Apuseni a fost înlocuită de daci este și

4.

arheologică. Monede dacice, sec. III î.Hr. a fost descoperit la Silindia, 50 km Vest de Hălmăgel sau Ociu la 8 km sud (jud. Hunedoara).

Dovada locuirii dacilor în zona Hălmăgiu-Hălmăgel poate consta și în terminologia locurilor păstrate de tradiții. Comuna Hălmăgel situată în estul comunei Hălmăgiu (posibil centru militar, administrativ, politic, datorită poziției sale geografice) reprezenta în perioada dacică mici așezări în apropierea apelor (văi). Exemplu cătunul Colfești, Tonțești, în perimetrul satului Hălmăgel situat pe terenuri înalte, greu accesibile cu sursă de apă. La capitolul "ORIGINILE NUMELUI" vom accentua legătura dintre denumirea și originea etnică, perioada daco-romană, înfrângerea poporului dac condus de regele Decebal (105-106), împăratul Traian a cucerit majoritatea statului dac, rămânând teritorii dacice neocupate de imperiul roman, cu toate că teritoriul Crișanei n-a fost inclus oficial în cadrul Daciei romane, rămânând în stăpânirea dacilor liberi, totuși contactul cu romanitatea și chiar prezența romană pe teritoriul Crișanei este dovedită de mărturiile arheologice: cărămizi romane cu însemnele regiunii a IV-a Flavia Felix. I-V Macedonica sau I-XII Gemina, o varietate de obiecte – monezi (exemplu 1889 – Gura Văii, 20 km vest tezaur monede 161-180 d. Hr.9. Toate evenimentele istorice care au urmat migrațiile, feudalitatea, epoca modernă, contemporană au influențat, transformat viața comunităților din vestul Apusenilor, printre care și comuna Hălmăgel.

Migrațiile după perioada daco-romană, mai evidențiate au fost slavii. Slavii și-au făcut apariția la sfârșitul sec. Al VI-lea, când sinteza daco-romană era încheiată, iar limba română era constituită și vorbită la nord de Dunăre. În perioada migrației popoarelor, băștinașii daci romanizați au fost protejați de obstacole naturale Munții Apuseni și Mlaștina Vestică din Panonicum (est Tisa Pathisum).

În acest sens comuna Hălmăgel, prin așezarea și componența satelor prezintă interesante observații antropologice, prezentând un etnic dacic, daco-roman cu strat slavon. Aspectul antropologic va fi tratat la punctul 3: ORIGINEA NUMELUI.

În anul 1390 este atestată ca district și reședință a voievodului local condus de voievod (cneaz) Moga, apoi în evul mediu ca târg (OPPIDUM) la hotarele Transilvaniei.

În anul 1481 există mențiunea Hălmăgiu, confirmat ca o cetate a familiei CASA, alt document se referă la evidența populației în anul 1758, alte documente din anul 1700, stabilesc granița dintre Ardeal și Ungaria, districtul Hălmăgiu fiind anexat la Ardeal. Populația majoritară fiind românească până în ziua de azi, episcopii de Arad se intitulează și "EPISCOPI" ai Hălmăgiului. Ritmul de dezvoltare al localității a fost mai lent și vitregia vremurilor al localității a fost mai lent și vitregia vremurilor trecute au făcut ca prefacerile economice să nu satisfacă global, totuși existența târgurilor săptămânale, a instituțiilor administrative precum și așezarea sa centrală au făcut ca în anul 1870, prin Hot. Cuv. Comitatului Zărandului nr.1164, pretoratul Hălmăgiului să cuprindă 48 de sate, incluzând și comuna Hălmăgel, după cum urmează: Hălmăgiu, Leștioara, Tohești, Tisa, Ionești, Tărmure, Tîrnăvița, Luncșoara și restul comunelor în aval de Crișul Alb, Vîrfurile Pleșcuța până la Gura Văii (comuna Gurahont) documentele există la arhivele statului la Deva.

3. Originea numelui

Părerile diferite contradictorii între lingviști istorici, antropologi, lansează mai multe teorii (pentru detalii vezi Iorgu Iordan top. Românească pagina 82, sau Traian Mager "Ținutul Hălmagiului" vol.I pag.139).

Cea mai plauzibilă teorie îmi pare varianta lingvistică antropologică, rădăcina numelui de Hăl (în mai multe localități din țară: Hălmagiu-Sălaj, Hălmeu-Satu Mare, Hălmeag-Brașov, Hălmasău-Bistrița Năsăud, Hălmacioaia-Bacău) și substantivizarea adjectivului latin Margus (Mare) a devenit Magius (mărimi, dealuri) s-a transformat în Hălmagiu.

Semantica este interesantă, putând vorbi de un pleonasm lingvistic, adică concluzia; Hăl însemnând deal, ridicătură, movilă etc. și Margus. Magius, idem deal, ridicătură, mărime, întâmplător Hăl-magius sunt două noțiuni cu aceeași acoperire semantică, dealuri rotunde. mărimi, movile.

Prima parte Hăl provine din substratul indo-european, tracic. nord-dacic. Denumirea este legată de oamenii, realitățile la acel moment dat. rezultat: Hăl (deal rotund) locuit de daci, limba dacă dispărută în creuzetul roman apare în toponimii, magius (deal, mărime rotundă) provine din latina cuceritorilor romani. Hălmagiu simbolizează simbioza daco-romană, Hăl măgel ca diminutiv (frate mai mic al Hălmagiului) confirmă antropologia locuitorilor. Formarea limbii române stă și în semantica exemplului denumirii Hălmag, Hăl măgel. Există însă și alte observații care ni se par interesante tot prin lingvistică și antropologia denumirii ca Luncșoara, Tîrnăvița, Tohești, Dărăști, Codrînești.

Satul Luncșoara. Semantica conduce spre o luncă mică, situată lângă o sursă de apă, loc retras și protejat în fața năvălitorilor migratori.

Observație antropologică: majoritatea locuitorilor satului este reprezentată prin indivizi de statură mărunță, bruneți, reduși somatic. Se poate trage concluzia, empirică de altfel, că reprezintă rămășițe din populațiile romanice, urmași ai coloniilor romane, puțin amestecați cu etnicul autohton dacic, retrași în luncile văilor și râurilor, feriți de infiltrațiile populațiilor migratoare, mai ales a slavilor. După dominația avarilor asupra vestului munților Apuseni din sec. VII satul Luncșoara este considerat de restul locuitorilor comunei Hăl măgel un sat închis, imigrația fiind inexistentă datorită sărăciei cronice: în schimb migrația spre alte comune învecinate este evidentă (ex. Comuna Hălmagi). Satul Luncșoara este situat la o distanță de 7 km de reședința comunei.

Satul Sîrbi. Situat la o distanță de 5 km de reședința comunei, satul este situat la capătul drumului accesibil spre muntele Găina, pe cursul superior al văii Găina, care izvorăște din muntele găina. Aici desprindem o altă trăsătură specifică. Pe lângă poziția geografică izolată, extremă, înfundată, în estul comunei, toponimia, nomenclatura, au o etimologie slavă. Majoritatea numelor de familie: BORA, ȘTEFLEA, VASII, reminiscență slavonilor (cei care n-au migrat în anul 625 la sud Dunăre, constituind popoarele sîrbi, croați, sloveni, bulgari). Aceste speculații antropologice, în alte perioade mai relaxante economic pot constitui baze de plecare pentru studii intelectualiste, referitor la controversatul încă domeniu

6.

etnogenetic românesc. Au existat acum 20-25 ani asemenea studii, întâmplător un cunoscut antropolog, dl. Cantemir Rîșcuția a intenționat asemenea studii, întrerupte momentan.

Satul Tîrnăvița. Denumirea este de origine slavă, situat lângă satul Sîrbi, având poziție izolată, asemănător toponimiei.

Tohești.

Situat în S-E comunei, lângă valea Tohești, satul este diferențiat de primele două prin gradul de fertilitate a terenurilor mai ridicat, permite culturi agricole de porumb, grâu, cartofi. Denumirea Tohești o căutăm în fondul arhaic dacic. Învecinat cătune. Dărăști (din Daraș). Codrinești (Codru). Colfești (Colf. wolf – germană – lup), situate pe culmi împădurite.

Observație antropologică: cătunul Colfești, situat pe locul unei posibile cetăți dacice prezintă și acum o populație tipic dacă: bărbați blonzi-roșcați, pielea albă, robuști fără a fi înalți, caracter dificil, ocupația de bază – creșterea vitelor și pomicultura (pruni pentru țuică de prună și cireasă). Comportamentul cotidian al locuitorilor originari din cătunul Colfești chiar după mai multe generații, este ușor de observat caractere ca: dârzenia, conservatorismul și duritatea în afaceri. După cum și o oarecare prosperitate economică comparativ cu restul locuitorilor. Referitor la etnogeneză: cuvântul COLF, TONȚA, -nume de familie răspândite doar aici. COLF (WOLF) provine din germană și înseamnă lup, ori primii migratori au fost gepizii, probabil gepizii au denumit populația cu care au venit în contact WOLF, COLFI, știut fiind că stîndardul de luptă al dacilor era un cap de lup, cu gura deschisă pentru sonoritate stridentă. Treptat acest nucleu s-a restrîns în cătunul Colfești, unde nume de familie este COLF și TONȚA.

Satul Hălmăgel este centrul comunei, grupând instituțiile administrative, primărie, poliție, școala gen. V-VIII, circ. Veterinară, dispensar medical, magazine mixt-alimentar, cărciumi, uzina de apă, alte firme private. Restul necesităților localnicii le completează din comuna învecinată Hălmăgiu, situată la 2 km. Etnic și satul reședință de comună este pur românesc. Cătunul Luncani este o prelungire a satului Sîrbi, iar cătunul VÂJDOCI a satului Luncșoara. Cele două perechi de sate Sîrbi-Tîrnăvița-Luncani și Vâjdoci, Luncșoara fiind despărțite de un masiv muntos, rezultând diferențieri.

4. Evenimente deosebite în istoria localității

Evoluția comunei Hălmăgel este legată de-a lungul istoriei de comuna Hălmăgiu. La sf. mil. I d.Hr., zona era inclusă în formațiunea prestatală a lui Menumorut, organizație social-politică-militară românească constituită la venirea ungarilor în Transilvania. Evoluția ulterioară este legată de cadrul general istoric al Ardealului. Pentru sec. X-XIV amintim din documente istorice de Bybarch Woevoda Olahorum de Halmag în anul 1359. Mențiunea o găsim într-un document

dat în Alba Iulia de regele Ludovic al Ungariei, într-un proces cu soția unui orășan din Zlatna.

Prin decembrie 1366 Ludovic de Anjon scoate în afara legii confesiunea ortodoxă. Acest act politic are influență negativă asupra cnezatelor feudale românești de la poalele munților Apuseni. Rezistența concretizată în faptul că zarandul a fost în toată perioada feudalității majoritar românească. Comitatul a reprezentat doar forma administrativă a principatului, apoi a pašalîcului de buda (1520-1699).

În sec. XV. este amintit MOGA VOEVOD (1451) cnezat Hălmag, de vale. cunoscând o reală prosperitate. Spiritul liber al moșilor de pe Crișul Alb (cursul superior) s-a manifestat permanent prin participarea directă la marile convulsii sociale. politice, zona Zarand fiind un focar al răscoalei din 1784 și revoluției din 1848. Revoluția antimaghiară condusă de Avram Iancu a avut teatru de lupte chiar în zona Hălmăgel-Hălmagiu-Gurahonț; astfel în anul 1849 au fost spânzurați cinci preoți și tribunul Alexandru Chendi.

După 1 dec. 1918. renașterea românească s-a desfășurat în cadrul statului național unitar român. În perioada interbelică s-a afirmat, printre alți frunțași locali învățătorul Traian Mager, autor de cărți populare și îndrumător de școală agricolă, rămânând în mentalul multor oameni în vârstă. Astfel plantațiile pomicole înființate de Traian Mager, după 50 ani, au constituit fondul de altoire și replantări pentru soiul de măr ionathan, renumit în comunele de pe valea Crișului Alb, o sursă de venituri suplimentare a localnicilor în perioada de iarnă, desfacerea produselor fiind neorganizată în piața Brad și Arad. Munca de apostolat a frunțașului Traian Mager, participant activ la făurirea României Mari, în perioada interbelică a avut rezultate în domeniul economic, financiar-bancar, credit agricol rural, cultură și învățământ. A fost, folosind un termen actual un manager al dezvoltării rurale zărândene.

După 1945 putem aminti rezistența anticomunistă din munții Zarandului. victimele bulversărilor produse de comunism având acum efectele în psihic, mental. economic. Este necesar un nou val al renașterii. la actual stadiu de integrare europeană. Colectivizarea nu a avut loc în comuna Hălmăgel (doar naționalizarea), ultimii 50 ani lăsând moștenire o mentalitate conservatoare producătorului agricol. Doar în ultimii 4-5 ani percepem o deschidere spre știința agricolă.

B. CONDIȚII FIZICO-GEOGRAFICE

Teritoriul comunei Hălmăgel este situat în extremitatea nord-estică a județului Arad, se învecinează la nord și est cu Hunedoara -Arad și la vest cu comuna Hălmagiu.

Teritoriul studiat se află în marea unitate de relief numită Munții Apuseni. Munții Bihorului situați la nord, apar ca trei culmi domoale de o parte și alta a văilor Luncșoara și Hălmăgel. Versanții ce coboară spre văile amintite mai sunt intens fragmentate de o serie de văi secundare cu debite intermitente.

Forma versanților este convexă.

Depresiunea Hălmagiului este ocupată de dealuri piemontane, pantele pe direcția nord-sud, ele fiind o continuare a culmilor montane. Spre deosebire de culmile montane, culmile deluroase sunt mult mai largi cu aspect de platouri. În schimb versanții sunt mai scurți, adâncimea fragmentării nu depășește 200m. prezintă un profil neregulat cu dese rupturi de pantă.

De o parte și de alta a văilor se întâlnesc mai multe nivele de terasă sub formă de petece. Ele sunt extrem de scurte, prezintă pante cu valori ridicate și sunt afectate de eroziuni de suprafață foarte intense.

Luncile văilor din arealul studiat sunt înguste și parțial înmlăștinite.

Râurile din regiunea studiată se încadrează în sistemul hidrografic al Crișului Alb, cu ajutorul căruia zona este drenată.

În cuprinsul depresiunii Hălmagiu se disting râuri alohtone, care coboară din zona montană.

Debitele cele mai mari se înregistrează de regulă primăvara și iarna, rar vara la ploi torențiale.

Nivele freatice pe interfluvii se întâlnesc la adâncimi mari. Pe arealele reduse, de interfluvii largi, relativ plane se semnalează nivele de ape superfreatice.

În lunci, nivele freatice se corelează cu microrelieful, iar pe grinduri 1.0-3,0 m.

Pentru caracterizarea regimului climatic, considerăm ca fiind caracteristice datele înregistrate la stațiunea meteorologică Țebea.

Regimul termic și distribuția în suprafață a valorilor termice în zonă, reflectă în mod fidel configurația topografică.

Temperatura maximă înregistrată în perioada 1964-1980 a fost de +36,6 grade, iar minimă absolută de -26,1°C.

Din analiza datelor climatice prezentate mai sus, rezultă o climă de tipul c.f.b.x. cu temperaturi anuale de 9°C, cu o durată și intensitate relativ redusă a fenomenelor de iarnă, cu o sumă ridicată a temperaturilor medii zilnice mai mari de 10°C, cu o perioadă fără îngheț de cca 180 de zile.

4. **Suprafața** teritoriului comunei este de 80,5 km², cu un relief de deal-munte; se îmbină cu munții Bihor (munții Găina), străbătuți de valea Hălmăgel (Luncșoara), Valea Hălmăgel (Valea găinii, Valea Trestiei), Valea Ocișorului.

5. **Resurse ale subsolului.** Pe teritoriul comunei există: minereuri complexe – Zn, Cu, Au, Ag, Pb; Se exploatează (momentan închise) la mina Luncșoara. Actuala conservare a exploatației este dată de situația generală a mineritului restructurat economic. Tradiția vorbește de locuri ascunse (viziuni) a fostelor mine de aur daco-romane

Există un depozit – zăcământ (exploatat parțial) de argilă (lut) pentru olărit (ind.ceramicii), producție de oale tradiționale în satul Tîrnăvița. pentru valorificare se așteaptă investitori.

C. POPULAȚIA

Populația totală a comunei Hălmăgel este de 1750 loc. din care: bărbați – 841, femei – 909.

- structura pe vârste

VÂRSTA/SEX	B	F	TOTAL	%
sub 14 ani	80	88	168	9,6
15 - 19 ani	58	56	114	6,5
20 - 24 ani	50	53	103	5,8
25 - 29 ani	48	44	92	5,2
30 - 34 ani	66	63	129	7,3
35 - 39 ani	29	24	53	3,02
40 - 44 ani	62	63	125	7,1
45 - 49 ani	58	61	119	6,8
50 - 54 ani	58	58	116	6,6
55 - 59 ani	35	61	97	5,5
60 - 64 ani	93	102	195	11,1
65 - 69 ani	82	81	163	9,3
70-74 ani	61	70	131	7,4
75-79 ani	44	56	100	5,7
80-84 ani	10	17	27	1,5
85- peste 85 ani	7	11	18	1,02
TOTAL	841	909	1750	100

Interpretare: Procentele pe categoriile de vârstă ni se par oarecum echilibrate. Observăm că tineretul sub 14 ani reprezintă un procent egal cu vârstnicii (65-69) ani: categoriile populației active fiind relative egale ca procent.

Evoluția populației (înreg. C.L.C. – starea civilă)

ANII	NĂSCUȚI VII		MORTALITATEA		SPOR NATURAL	
	B	F	B	F	B	F
1991	3	-	16	14		
1992	1	-	18	6		
1993	-	1	15	15		
1994	-	-	15	16		
1995	-	-	15	11		
1996	-	-	21	19		
1997	-	-	15	13		
1998	-	-	15	16		
1999	-	-	17	11		
Total	4	1	147	121		

RATA CREȘTERII NATURALE

$$\frac{5 - 268}{1750} = \frac{-263}{1750} = 0.1\%$$

Interpretare: Datele, oarecum negativiste, sunt extrase din registru stării civile Hălmăgel. Este posibil ca nou născuții să fie declarați unde s-au născut (spital/maternitate Arad, Gurahonț, Brad – limitrof). Nu riscăm afirmând despre creșterea naturală că este foarte scăzută datorită condițiilor economice generale. Zonal, pe valea Crișului Alb, însăși tradiția limitează moștenitorii unei familii la doi copii; rațiunile fiind patrimoniale, averea.

Din surse neoficiale sunt născuți 95 copii în perioada 1990-1999. Lipsa înregistrării născuților la starea civilă este inexplicabilă din partea părinților.

$$\text{Rata creșterii naturale devine} = \frac{95 - 268}{1750} = \frac{-173}{1750}$$

Populația pe sate:

1. Satul Hălmăgel = 661 loc.
 2. Satul Luncșoara = 590 loc.
 3. Satul Sîrbi = 163 loc.
 4. Satul Tîrnăvița = 216 loc.
 5. Satul Tohești = 120 loc.
- Total = 1750 loc.

2. Populația activă – totală = 834

din care B =406

F=428

Inactivi total = 936

Din care <19 ani =282 – B=138 și F=144

>60 ani=634 – B=297 și F=337

3. I_{pop} efect. ocup

$$I_{E \text{ ocupată}} = \frac{834}{1750} \times 100 = 47\%$$

4. Populația inactivă

copii, elevi, studenți =286 din care

- B=140

- F=146

Populația inactivă = 1750-834 = 916 loc.

5. Șomeri declarați sunt 83 șomeri, din care 58 B și 25 F.

6. Nivel de școlarizare

Există 6 școli clasele I-IV și o școală V-VIII (gimnaziu)

7. Migrația

Nu avem date precise.

Evidența sănătății (1999) din datele de la cabinetul medical Hălmăgel.

Vârșnici- 617

Copii –

Din care: nou născuți peste 1 an –6

Copii 1-16 ani –236

Insuficiența datelor ne-au limitat interpretarea.

INDICE MIGRAȚIE NETĂ

$$I_M = \frac{I - E}{Pop_{tot}} \times 100 = \frac{0 - 250}{1750} \times 100 = 0.1$$

I= imigrație

E= migrație

INDICE DE ACTIVITATE A POPULAȚIEI

$$I_a = \frac{pop. activa}{pop. totala} \times 100 = \frac{834}{1750} \times 100 = 47\%$$

Pop. Ocupată = Pop. totală - (Pop. <19 ani - pop. >65 ani) = 1750 - (282+439) = 1750-721 = 1029

INDICE, OCUPAȚIEI EFECTIVE

$$I_0 = \frac{Pop.ocupata}{pop.totala} \times 100 = \frac{1029}{1750} \times 100 = 50\%$$

Interpretare: Pop.>19 ani si <65 ani este cuprinsă în proporție de 70% în diverse munci ocazionale.

$$I_s = \frac{nr.someri}{pop.totala} \times 100 = \frac{83}{1750} \times 100 = 4,7\%$$

$$I_a = \frac{nr.someri}{pop.activa} = \frac{83}{834} \times 100 = 9\%$$

Interpretare: din pop.activă 9% nu lucrează (64 persoane) ceea ce înseamnă că nevoile materiale obligă oamenii să lucreze pentru supraviețuire.

DENSITATEA GEOGRAFICĂ

$$d = \frac{nr.loc.}{sup.agricola} = \frac{1750}{2517} = 0.6loc. km^2$$

$$d_i = \frac{pop.ocup.inagr.}{sup.agr.} = \frac{1029}{2517} = 0.4loc/km^2$$

D. Economia

1. Numărul unităților economice. Fiind situată în extremitatea estică a județului, izolată, unitățile economice sunt slab dezvoltate.

-Nr. unităților de stat – 3 (1. ROMSILVA; 2. Centrocool; 3. Uzina de apă)

-Nr. unit. Particulare – 8 (reprez. activități comerciale)

Unitățile economice au până la 10 lucrători.

2. Gospodării

Total =557

3. Agricultura

Înainte de 1989 a fost necooperativizată.

Suprafața totală=7683

- agricolă=2517
- din care arabil =939
- vii+livezi= -
- pășuni=1199
- fânețe=379
- păduri=5046
- altele=16

4. Încadrarea terenurilor pe zone de fertilitate și zone de favorabilitate. Se încadrează la categoria V: Ph – f.acid.și acid, humus scăzut, dominat de

acizi fulvici (foste terenuri despădurite). Favorabilitate la culturi agricole: cartofi, trifoi, grâu, porumb.

5. Numărul de animale

Din sit. Mișcarea efectivelor de animale din sector gospodării pop. (G.P.) la data de 22.XII.1998:

- Bovine-1276
 - Din care vaci+juninci –575
- Cabaline – 285
- Porcine – 501
- Ovine+caprine – 496
 - Din care oi+mioare –400
- Fam. Albine –100
- Iepuri –200

6. Gruparea gospodăriilor funcție de suprafața deținută

- < 1 ha – 145 G.P.
- 1-3 ha – 390 G.P.
- 3-5 ha – 22 G.P.
- 5-10 ha –

7. Numărul gospodăriilor agroturistice. Sunt intenții, nimic concretizat legal.

8. Structura culturilor agricole (1999)

CULTURA	SUPRAFAȚA	PRODUCȚIA MEDIE LA KG/HA
Grâu	220	2000
Ovăz	150	900
Porumb	170	3000
Cartofi	150	7500
Legume	22	f.cult.agric. 108.000
Sfeclă furajeră	30	30.000
Plante nutret/an	197	5000
Total	939	

*Notă: Anual se diminuează arabil cultivat. crește suprafața plantelor de nutreț.

14.

PATRIMONIU POMICOL

NR. CRT	SPECIFICARE	POMI RĂZLEȚI	
		DE ROD	TINERI
1.	Pomi total	19.517	16.003
2.	- meri	6450	5.503
	- peri	1800	500
	- pruni	3200	3000
	- caiși	2	-
	- piersici	265	100
	- cireși+vișini	2000	2000
	- nuci	3200	3000
	- alți pomi (gutui, duzi)	2600	1900
3.	Total - 35.520	19.517	16003

10. Dotări agricole

DOTĂRI AGRICOLE	NUMĂR
Tractoare: - până la 45CP	4
-46-65 CP	10
Motocositoare	280
Pluguri pentru tractor	10
Grape cu tracțiune mecanică	14
Semănători cu tracțiune animală	30
Combine autoproduse pt. rec. cereale păioase. porumb	3
Remorci pentru tractor	8
Autovehicule pt. transp. mărfuri	8
Care și căruțe	270
Grajd pentru animale mari	508

11. Alte dotări

ALTE DOTĂRI	NR. GOSPODĂRII
Autoturism	123
telefon	3

Restul de dotări: bicicletă, frigider-congelator, televizor, calculator n-au putut fi individualizate.

12. TRANZACȚII VÂNZĂRI/CUMPĂRĂRI

	VÂNZĂRI	CUMPĂRĂRI
VACI	328	7
CAI	6	4
OI, CAPRE	100	50
PORCI	730	-

Restul datelor n-au putut fi identificate.

E. NAVETISMUL –

a) Numărul navetiștilor care vin în:

- în agricultură: 1;
- în silvicultură: - ;
- în industrie: - ;
- în construcții: -;
- alte ramuri: .

b) Numărul navetiștilor care pleacă:

- în alte sate ale comunei:- 1;
- în alte comune: - 15;
- în alte orașe ale județului: - ;
- în alte județe: -

Numărul navetiștilor sunt:

- în agricultură: -
- în silvicultură:-2;
- în industrie: -;
- în construcții: -;
- în alte ramuri:-.

c) Numărul navetiștilor care fac naveta

- zilnic: 10 persoane;
- săptămânal: -
- lunar: - 48

F. ÎNVĂȚĂMÂNTUL

a) Numărul unităților școlare:

- școli cu clasele I-IV: 6

- din care sat Hălmăgel=1
- sat Luncoara =2
- sat Sârbi=1
- sat Tîrnăvița=1
- sat Tohești =1

- școli cu clasele I-VIII: 1 – școală situată în sat Hălmăgel (reședința comună)

b) Populația școlară

- școala primară și gimnaziu:130;
- liceu:30, .
- școala profesională: -;
- postliceală-;
- facultăți:8.(cumulat de stat și private)

G. SĂNĂTATEA

Este reprezentată printr-un cabinet medical individual – dr. M.Pinuleac după cum urmează:

- Numărul unităților sanitare - 1
- Numărul de paturi -1
- Cadre - cu studii superioare – 1
 - din care navetiști -
- cu studii medii -
 - din care navetiști -

H. COMUNICAȚIILE

- Numărul posturilor telefonice -7
- Distanța până la prima gară CFR – 5 km
- Distanța față de centrul de - comună –
 - Luncoșoara – centru –7 km
 - Sîrbi –centru –5 km
 - Tîmăvița –centru –3km
 - Tohești –centru –3 km
- Șosele total (km) - 95,5 km
 - din care asfaltate -- 3 km
- Străzi – 25,1 km
- Numărul abonaților Internet: -

I. ELECTRIFICAREA

- numărul gospodăriilor neelectrificate : *Căminul HĂRĂȘTI*
Satul Mărăști

J. CULTURA

- Biblioteca: 1 în satul Hălmăgel, reședința comunei.
- număr de volume :6500
- nr. de cititori: 128
- orar : ½ normă (4 ore), -10-14;
- Casa de cultură : cămine culturale – 3 cu un director de centru; postul bibliotecar și director de cămin cultural este cumulat de o persoană (bugetară)
- Activități:horă țărănească, discotecii;
- Cinematograf: nu există

17.

K. RELIGIA – total loc. 1750 loc din care:

- ortodocși - 1745
- protestanți - 5

L. TÂRGURI, EXPOZIȚII

- “Târgul de fete de pe muntele Găina” – 20 iulie
- Expoziții – Hală de olărit (Tîrnăvița)

M. OBICEIURI DEOSEBITE, TRADIȚII PRIVIND:

- învoieli agricole privind pământul – se poate vorbi de o arendă cutumiară (întrajutorare pe bază de rudenii, prietenii). Nu există arendă legalizată juridic după L.16/1991
- unități de măsură tradiționale:
 - 1 măsură = 7 ari
 - 1 polovică = 15 l = 10-12 kg
 - 1 măsură = 30 l = 2 polovici = 20-24 kg
 - 1 șinic = 120 l = 80 kg = 4 măsuri
- învoieli agricole privind vâratul - Animalele urcă la munte de la rusalii (7 săptămâni după Paști, luna iunie) până în septembrie. Urcarea boilor de munte are un aspect tradițional.

N. DIVERSE:

▣ Situația construcțiilor

▣ Case de locuit – suprafața construită 29.136 mp

-suprafața locuibilă – 20000mp

-materiale de construcție: piatră, cărămidă,
lemn, B.C.A.-uri

-regim de înălțime – P – 500case

-P+1- 56 case

-P+2- 1 casă

-nr. gospodăriilor dotate cu instalații
sanitare: 150 gospodării

▣ Ponderea locuințelor realizate între 1970-1989: 85%;

▣ Ponderea locuințelor realizate între 1990-1994: 10%;

▣ Ponderea locuințelor realizate între 1995-1999 :5%.

▣ Numărul titlurilor de proprietate eliberate dup Legea 18/1991 fond funciar – 80 titluri și suprafețe – 60,92 ha. Precizăm că zona nefiind cooperativizată s-au solicitat doar pădure.

▣ Fondul forestier are o suprafață de 2571 ha. Nu există cadastru funciar.

▣ Procesivitatea: - nu avem date

▣ Delincvența: - nu avem date

- Numărul caselor nelocuite: 40 case;
- Spectrul politic – reprezentativ în exces, dominant P.N.Ț. – P.D.S.R.
- Instituții financiar bancare: -
- Circumscripția sanitar veterinară: 1 privată
- Situația pășunilor și fânețelor:
 - Pășuni – 1199 aparțin C.L.C. Hălmăgel;
 - Fânețe – 379 aparțin G.P.
 - Pădurile sunt administrate de ROMSILVA
 - Starea pășunilor și fânețelor: lipsa banilor și lipsa legislației potrivite dau aspect negativ, nu se mai fac lucrări de ameliorare, fertilizare, amendare.
- Condiții ecologice – calitatea aerului, apei, solurilor ar putea fi afectată de existența uraniului în mina Luncșoara. efect negativ prin radioactivitate crescută.
 - Se observă fenomene negative la pomi fructiferi:
 - Nu există măsurători de specialitate.

O. POSIBILITĂȚI DE DEZVOLTARE

1. Avantajele localității.

Comuna Hălmăgel, situată la 2 km de E -76 (Oradea-Deva), traversată de DC-4, DC-46, DC-45, DC-48. Calea ferată Arad-Brad se află la 5km – gara CFR Hălmăgiu.

- forță de muncă calificată
- cadru geografic plăcut, la poalele muntelui Găina
- autobuz Luncșoara-Brad, cursă zilnică;
- drumuri de acces sunt asfaltate și pietruite;
- autobuz cursă zilnică internă leagă satele componente de gara CFR Hălmăgiu

- Începând cu prima duminică din luna iunie și cea mai apropiată duminică de 20 iulie (Sf. Ilie) au loc manifestări cultural-populare (Nedei), în fiecare sat duminică după duminică. Sunt petreceri câmpenești.

- Ultima serbare câmpenească are loc pe muntele Găina la 20 iulie. "Târgul de fete", la altitudine de 1500m.

- Vizită la "Hala de olărit" – satul Tîmăvița, oale din ceramică.

- Traseele turistice: pădurea seculară – sat Luncșoara (Râul Mic), copacii din vârful Strigilor, Vîrful Găina, Vîrful Țibăului, Vîrful Rotundu, Vîrfu Slăvoiu, Fîntîna Albă, Fîntîna lui Iancu (Avram Iancu), Fîntîna lui Horia;

- Vînat și pescuit, se poate pescui păstrăv, alte specii de pești, vânătoare de mistreți, urși, lupi, iepuri, căprioare, cerbi, rîși, pisici sălbatice, cocoși de munte.

- Vizitatorii pot face deplasări în zonă cu cai –cărute, cai cu șauă. Însoțitori care cunosc zona și pot explica ce este frumos și valoros pe cei 80.5 km² ai comunei Hălmăgel.

2. Dezavantaje.

Există atîta timp cât avantajele nu sînt valorificate.